

Ključni podaci i činjenice*

- Crna Gora je demokratska država sa oko 620.000 stanovnika, koja se nalazi na jadranskoj obali, na Zapadnom Balkanu. Poslednji parlamentarni izbori održani su u oktobru 2016. godine i održavaju se svake četiri godine. Sledeći predsjednički izbori održaće se u proljeće 2018. godine.
- Država obuhvata oko 13.812 km², sa obalom od 293,5 km. Glavni grad je Podgorica. U planinskom dijelu države, kanjon Tara je najduži u Evropi, dok je Skadarsko jezero najveće na Balkanu. Grad Kotor, u Bokotorskom zalivu, je svjetska baština UNESCO.
- Procjenjuje se da će na strani ponude najveći uticaj na formiranje BDP-a imati trgovina (14,8%), industrija (12,3%), turizam (8,6%), građevinarstvo (6,8%), dok će na rashodnoj strani najveći uticaj domaća tražnja, odnosno potrošnja domaćinstava (4,2%) i investicije (5,1%) kao njene najvažnije komponente. EURO je nacionalna valuta, usvojena 2001. godine.
- Zemlja je rangirana među prvih 50 zemalja sa veoma visokim nivoom ljudskog razvoja, prema UN indeksu ljudskog razvoja, sa očekivanim životnim vijekom od 76,4 godina (UNHDI, 2016).
- Kreditni rejting je ocjenjen sa B + / B1 (stabilan). Član EBRD, EIB, Grupe Svetske banke, STO i UN, zemlja se pridružila u NATO u junu 2017. godine. Takođe, Crna Gora ima status kandidata za članstvo u EU i prepoznata je kao vodeća zemlja kandidat na Balkanu.

**javno dostupni podaci*

Crna Gora u Evropi

Ekonomski i fiskalni podaci**

- Ekonomski i fiskalni pokazatelji u Crnoj Gori su povoljni upoređujući sa EU pokazateljima, s obzirom da je odnos duga i BDP-a oko 66% u odnosu na prosjek EU od oko 83%, odnosno Eurozone od oko 89% BDP-a.
- BDP iznosi 4.202,1 miliona eura (procjena za 2017. godinu). Tokom prethodnih četiri godine prosječni godišnji realni rast BDP-a je iznosio 2,9%. Prosječna godišnja inflacija u istom četvorogodišnjem periodu iznosila je 0,7%, a u trećem kvartalu 2017. godine iznosila je 2,7%. Do trećeg kvartala 2017. godine nezaposlenost je nastavila trend pada na 14,8%, u odnosu na visoku stopu od 30% u 2006. godini. Deficit tekućeg računa iznosi 18%.
- Skupština Crne Gore je usvojila novu Strategiju fiskalne konsolidacije u julu 2017. godine, čiji je cilj obezbjeđenje održivosti javnih finansija za vrijeme trajanja mandata Vlade. U periodu 2017-2020. godine prioritet ekonomske i fiskalne politike je jačanje fiskalne stabilnosti, i u okviru toga, stvaranje budžetskog suficita i usporavanje trenda rasta javnog duga od 2019. godine, uz jačanje ekonomske aktivnosti i konkurentnosti crnogorske ekonomije.
- U saradnji sa MMF-om, u pripremi je nova srednjoročna strategija upravljanja dugom (MTDS), koja će biti usvojena u prvom kvartalu 2018. godine i koja ima za cilj poboljšanje održivosti dugoročnog profila javnog duga, uz smanjenje troškova servisiranja duga.
- U toku je implementacija glavnog projekta izgradnje autoputa, koji povezuje jadransku luku Bar sa sjevernim dijelom zemlje. Ovo će poboljšati nacionalnu saobraćajnu infrastrukturu i povezati glavne trgovačke saobraćajnice na Jadranu.
- Vodeća izvozna tržišta države su Mađarska, Italija, Slovenija, Njemačka i Poljska (2016). Takođe, započeta su istraživanja u polju rezervi nafte i gasa.

***Monstat, Eurostat*

Makroekonomska i fiskalna kretanja tokom 2017. godine do danas

Jedan od glavnih ciljeva nove Vlade Crne Gore, koja je preuzela dužnost u novembru 2016. godine, predstavlja održivost javnih finansija. Stoga je Vlada već u decembru 2016. godine preduzela korake, usvajanjem **Mjera za sanaciju budžetskog deficita i javnog duga**, čiji je ukupan efekat mjera procijenjen na **126,9 mil. € ili 3,2% BDP-a** u 2017. godini.

Nakon uspješne implementacije prvog paketa mjera, Vlada Crne Gore je u junu 2017. godine, usvojila novu **Fiskalnu strategiju 2017-2020**, čiji je cilj da očekivani **budžetski deficit od 5% BDP-a za 2017. godinu pređe u zonu suficita u iznosu od 4,5% BDP-a u 2020. godini**. Istovremeno, Fiskalnom strategijom bilo je **predviđeno smanjenje javnog duga sa 73% BDP-a u 2017. godini na 67% BDP-a u 2020. godini**, dok je krajnji cilj Crne Gore da ispuni kriterijume Mاستrihta i svede dug na 60% BDP-a.

Fiskalna strategija 2017-2020 bazira se na sljedećim mjerama: harmonizacija akcizne politike u skladu sa EU standardima kroz povećanje akciza na cigarete, etil-alkohol, gaziranu vodu sa dodatkom šećera, i uvođenje akciza na ugali, povećanje stope PDV-a sa 19% na 21%, smanjenje zarada za ABC za 6%, socijalnog davanja, diskrecione potrošnje i fonda bruto zarada. **Strukturne reforme** koje obuhvata Fiskalna strategija odnose se na oblast upravljanja javnim finansijama, javne administracije, penzijskog, zdravstvenog i obrazovnog sistema, socijalne i dječije zaštite, unaprijeđenje finansijske stabilnosti i poslovne klime. Dodatni efekat konsolidacionih mjera, definisanih Fiskalnom strategijom, iznosi **117 mil. €, odnosno 2,8% BDP-a**, za period 2017-2020. godine.

Imajući u vidu navedene mjere, predviđene Planom sancije i Fiskalnom strategijom, **ukupan efekat iznosi 243,9 mil. €, odnosno oko 6,0% BDP-a**.

Vlada Crne Gore pripremila je **Program ekonomskih reformi za period 2018-2020. godine**, koji će do kraja januara biti dostavljen Evropskoj komisiji, a koji sadrži već usvojene mjere Planom sancije i Fiskalnom strategijom.

Makro i fiskalne projekcije (Program ekonomskih reformi 2018-2020)

	2017	2018	2019	2020
Nominalni BDP (€mil.)	4,202.1	4,397.7	4,569.4	4,729.6
Nominalni BDP - stopa rasta	6.3%	4.7%	3.9%	3.5%
Realni BDP - stopa rasta	4.0%	3.0%	2.7%	2.6%
Inflacija	2.5%	2.6%	1.9%	1.5%
Budžetski deficit/suficit (€mil.)	(172.0)	(141.1)	(43.3)	207.0
Budžetski deficit/suficit u % BDP-a	-4.1%	-2.6%	-0.9%	4.4%
Otplata duga (€mil.)	220.4	181.7	529.3	759.5
Ukupne potrebe za finansiranjem (€mil.)	392.4	295.8	572.6	552.5
Ukupan javni dug* (€mil.)	2,790.0	2,963.5	3,060.0	2,862.1
Ukupan javni dug u % BDP-a	66.4%	67.4%	67.0%	60.5%

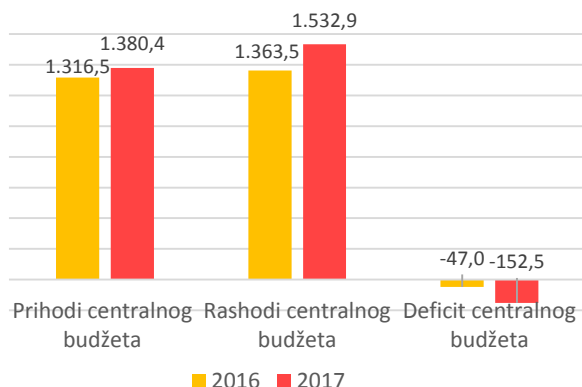
**prema kursu na dan 31.10.2017. godine*

Prema preliminarnim podacima Monstat-a, ekonomija je u prvom, drugom i trećem kvartalu 2017. rasla realnim stopama od 3,1 i 5,2 i 4,7% na godišnjoj osnovi, pa je stopa rasta BDP-a za devet mjeseci ove godine iznosila 4,5%. Ekonomski rast je vođen, prvenstveno, visokim povećanjem domaće tražnje, što je uslovalo povećanje zaposlenosti i raspoloživog dohotka i rastom investicione potrošnje kao rezultat realizacije investicija u oblastima saobraćajne i turističke infrastrukture (autoput, hoteli) i sektoru energetike. Gledano po kategorijama potrošnje, najznačajniji rast za devet mjeseci bilježi potrošnja domaćinstava (realan rast 4,4% i doprinos rastu 3,3 p.p) i investicije u osnovna sredstva

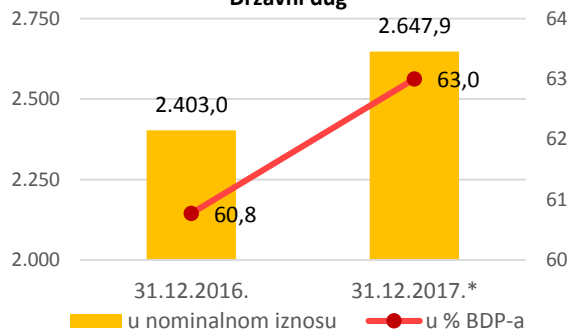
(realan rast 5,7% i doprinos rastu 1,3 p.p). Uvoz roba i usluga zabilježio je rast od 5,4%, dok rast izvoza roba i usluga iznosi 5,8%.

Centralni budžet, Jan-Nov

- **Prihodi centralnog budžeta** u periodu Jan-Nov su iznosili 1.380,4 mil. € ili 32,8% BDP-a, što je 63,9 mil. € ili 4,9% BDP-a više nego u istom periodu 2016. godine.
- **Deficit centralnog budžeta** iznosio je 152,5 mil. € ili 3,6% BDP-a i bio je veći za 105,5 mil. €, u odnosu na isti period 2016. godine. Navedena razlika je rezultat većih kapitalnih troškova u 2017. za projekat izgradnje autoputa.

Državni dug

*preliminarni podaci, prema kursu na dan 31.10.2017.

- **Državni dug Crne Gore**, na dan 31.12.2017. godine, iznosi 2,647,9 mil. € ili **62,75% BDP-a**, dok uključujući depozite, stanje državnog duga iznosi €2,578,0 mil. ili 61,4% BDP-a.
- Prema zvaničnim podacima Monstata za 2016. godinu, nominalni BDP je iznosio 3,954 mil €, što je za oko 190 mil. € više od projektovanog. S tim u vezi, **stanje državnog duga na kraju 2016. godine, iznosilo je 60,8 % BDP-a**, a sa depozitima, dug je bio na nivou od 59,58 % BDP-a.

Dospjeće državnog duga na 31.12.2017. godine*

Rok dospelja (godina)	Domaći dug**		Spoljni dug		Ukupno
	Fix k.s.	Var k.s.	Fix k.s.	Var k.s.	
<1	31,9	0,7	9,1	2,3	44,1
1 < 5	116,3	59,0	1.127,5	268,7	1.571,6
5 < 10	77,8		128,5	33,1	239,3
> 10	87,6		449,8	201,5	738,9
Ukupno	313,7	59,7	1.714,9	505,5	2.593,9

*Prema projekciji stanja duga na kraju 2017. godine, prema kursu na dan 31.12.2017. godine

**Nije uključen dug za zaostale penzije i dug pravnih lica i privrednih društava, u ukupnom iznosu od oko 40,6 mil. €

Indikatori troškova i rizika duga na kraju 2017. godine*

Indikatori rizika		Spoljni dug	Domaći dug	Ukupni dug
Troškovi	Kamate u % BDP-a	1,8	0,2	1,9
	Prosječna kamatna stopa (%)	3,3	2,0	3,1
Kamatni rizik	ATM (godine)**	4,6	5,2	4,7
Rizik refinansiranja	ATR (godine)***	3,4	4,9	3,6
	Dug koji dospelja u 1 godini (%ukupnog duga)	28,4	29,2	28,5

*Projekcija stanja duga na dan 31.12.2017. godine, prema kursu na dan 31.10.2017. godine. U prikazano stanje duga, nisu uključeni dug za zaostale penzije i dug pravnih lica i privrednih društava, u ukupnom iznosu od oko 40,6 mil. €.

**ATM (Average Time to Maturity) – engleska skraćenica za prosječno vrijeme do dospelja

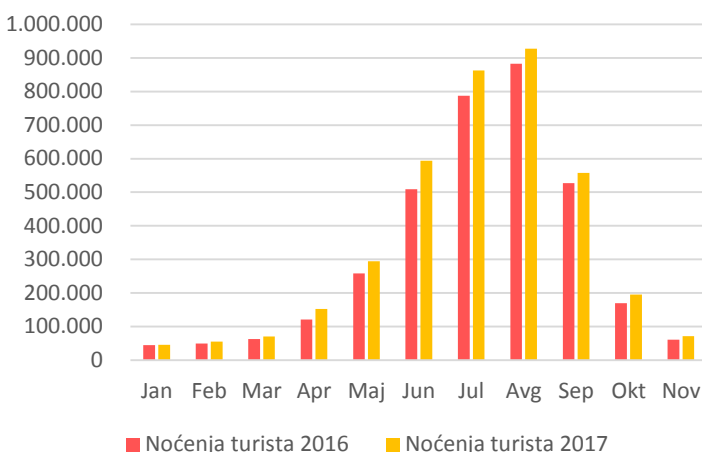
***ATR (Average Time to Refinancing) – engleska skraćenica za prosječno vrijeme do promjene kamatnih stopa

- **Inflacija** u 2017. godini bilježi pozitivne stope rasta, godišnja stopa inflacije u novembru kao i prosječna stopa za period januar-novembar ove godine iznosila je 2,4%. Godišnja stopa inflacije u Eurozoni iznosila je 1,4% u oktobru 2017. godine.¹

¹ Eurostat

- Crnu Goru je u periodu januar-novembar posjetilo 17,7% više **turista** i ostvareno 10,1% više noćenja u kolektivnom smještaju nego u istom periodu prošle godine. Od ukupnog broja noćenja 89,2% je ostvareno od strane stranih turista.
- U novembru, ostvareno je 35,2% više posjeta turista u kolektivnom smještaju u odnosu na isti mjesec prošle godine, dok je broj ostvarenih noćenja bio veći za 16,8%. Najveći broj noćenja u novembru je ostvaren od strane turista iz Srbije (15,5%), Albanije (11,6%) i Izraela (8,1%).

Najnoviji ekonomski trend

Oblast	Period (2017)	Rast/Pad (%)	
Transport	Jan-Sep	17,4	promet putnika na aerodromima
		38,4	prevoz robe željeznicom
		40,6	pretovar robe u lukama
Zaposlenost	Jan-Nov	2,7	ukupna zaposlenost
		6,4	u sektoru građevinarstva
Spoljnotrgovinska razmjena	Jan-Nov	10,3	ukupan obim spoljnotrgovinske razmjene
		14,0	izvoz robe
		9,7	uvoz robe
Građevinarstvo	Jan-Sep	43,4	vrijednost građevinskih radova
		21,6	efektivni časovi rada
Industrija	Jan-Nov	-4,8	industrijska proizvodnja
		-28,0	snadbijevanje električnom energijom, vodom i gasom
		-2,2	prerađivačka industrija
		17,5	promet industrijskih proizvoda

- U skladu sa **Zakonom o budžetu za 2017. godinu**, bilo je predviđeno da se sredstva za potrebe finansiranja budžeta, u iznosu od oko 255,0 mil. €, obezbijede na osnovu kreditnih aranžmana sa međunarodnim ili domaćim kreditnim institucijama. U skladu sa tim, **država je obezbjedila ukupan iznos od 254,44 mil. €**, od čega je 65 mil. € obezbijeđeno na domaćem tržištu.
- Krajem 2017. godine, Vlada Crne Gore dobila je **Garanciju zasnovanu na razvojnim politikama** (PBG - Policy based Guarantee) **od Svjetske banke**, u iznosu od 80 mil. €, čime će se obezbijediti kreditno zaduženje od 200 do 250 mil. €, koje će se koristiti za otplatu postojećih obaveza i finansiranje budžeta.

Zakon o budžetu za 2018. godinu

U skladu sa Zakonom o budžetu za 2018. godinu, planirano je ostvarenje prihoda u iznosu od 1.708,2 mil.€, dok su rashodi na nivou od 1.822,4 mil. €. Deficit je projektovan na iznos od 114,1 mil. €, a za otplatu duga biće potrebno oko 181,7 mil. €. Za potrebe obezbijedivanja nedostajućih sredstava za finansiranje budžeta, planirano je zaduženje u iznosu do 295,9 mil. €, od čega je za potrebe izgradnje auto puta „Bar-Boljare“ planiran iznos od 190,0 mil. €.

Kreditni rejting Crne Gore

Rejting agencije, Moody's i Standard and Poor's, krajem 2017. godine, unaprijedile su izgled kreditnog rejtinga Crne Gore iz negativnog u stabilan, i tako afirmisali svoje trenutne rejtinge. Ove aktivnosti odražavaju jaku posvećenost Vlade da stabilizuje i unaprijedi fiskalnu situaciju.

- 29. septembra 2017. godine agencija Moody's je potvrdila da se crnogorski izgled kreditnog rejtinga 'B1' **mijenja iz negativnog u stabilan** zbog:
 1. Vladinih mjera konsolidacije koje će stabilizovati fiskalnu poziciju Crne Gore;
 2. Velikih investicionih projekata u sektorima saobraćaja, turizma i energetike koji će podržati stope rasta Crne Gore u srednjem roku;
 3. Napretka postignutog u oblasti pregovora o pristupanju Crne Gore EU, kao i članstva Crne Gore u NATO, koji utiču na poboljšanje institucija i unapređenje investicionih prilika u zemlji.
- 06. oktobra 2017. godine, agencija Standard and Poor's je potvrdila da je izgled kreditnog rejtinga Crne Gore 'B' **promijenjen iz negativnog u stabilan** zbog:
 1. Stope rasta koja ostaje značajna. Međutim, mogućnosti rasta usljed tekućih investicija još uvijek nije moguće sagledati;
 2. Projektovanog prosječnog realnog rasta GDP-a koji će, periodu 2017-2018. godine rasti po stopi od 3,4 %, usljed privatne potrošnje i investicija, nakon čega će doći do blažeg usporavanja rasta;
 3. Pridruživanja Crne Gore NATO u junu 2017. godine podržavajući na taj način process Evro-atlanskih integracija Crne Gore.

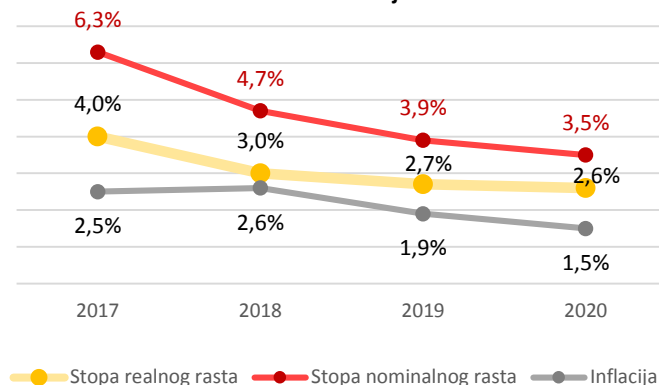
Bankarski sektor Crne Gore

- U Crnoj Gori posluje 15 banaka, koje su većinom u vlasništvu evropskih matičnih banaka. U septembru 2017. godine, koeficijent solventnosti bankarskog sistema iznosio je 16,8%. Obavezna rezerva kod banaka je iznosila 232,6 miliona eura na kraju novembra 2017. godine.
- Ukupna aktiva banaka iznosila je 4.122,7 miliona eura na kraju novembra 2017. godine. Istovremeno, likvidna aktiva banaka iznosila je 1.029,2 miliona eura, i na godišnjem nivou bilježi rast od 11,5%. Ukupni krediti banaka su na kraju novembra 2017. godine iznosili 2.716,8 miliona eura. Gotovinski krediti su činili 22,1%, krediti za likvidnost 18,3% i stambeni krediti 12,1% ukupnih kredita banaka.
- Na kraju novembra 2017. godine, ukupni depoziti iznosili su 3.188,6 miliona eura, od čega se 1.645,7 miliona eura ili 51,6% odnosilo na depozite stanovništva. U istom periodu, nekvalitetni krediti (NPL) su iznosili 190,1 milion eura i činili su 7,0 % ukupnih kredita banaka. NPL su zabilježili pad od 26,6 % u odnosu na isti period prošle godine.

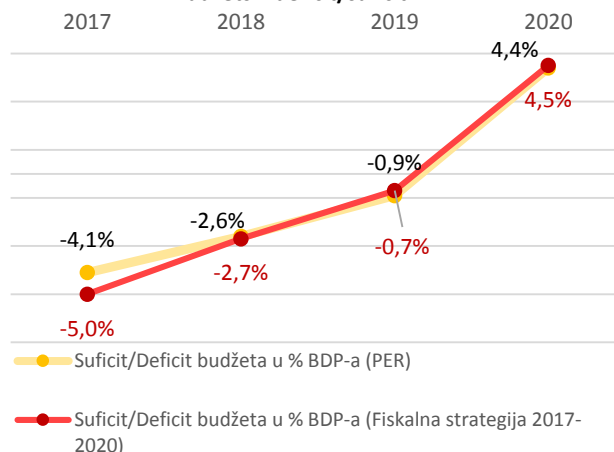

Aneks 1

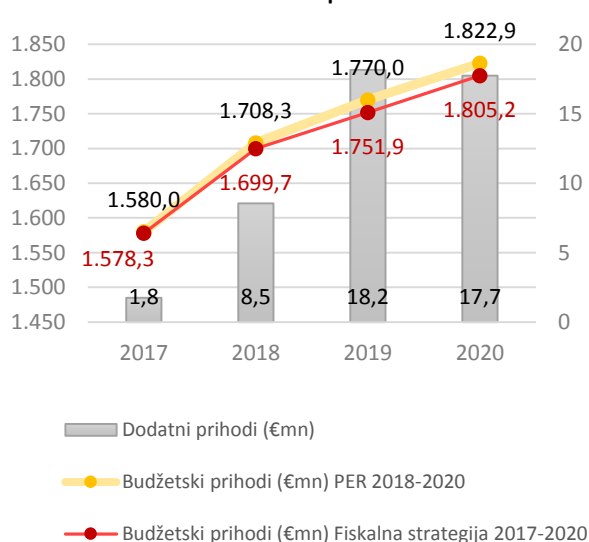
Rast i inflacija

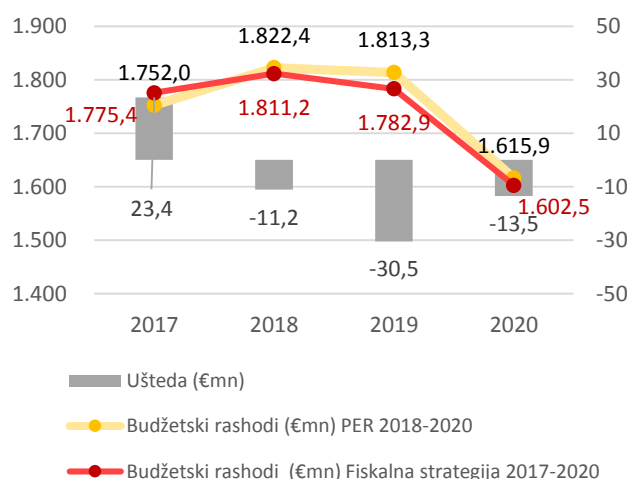
Budžetski deficit/suficit

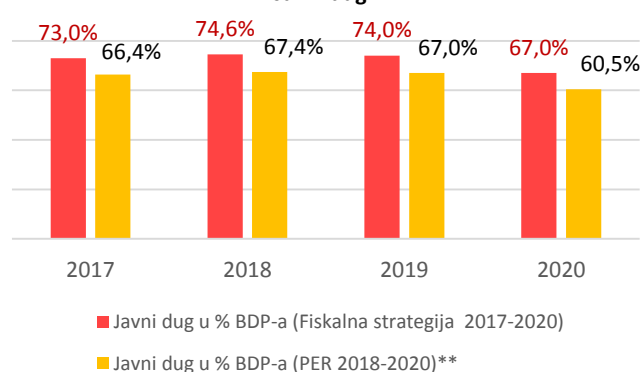
Budžetski prihodi

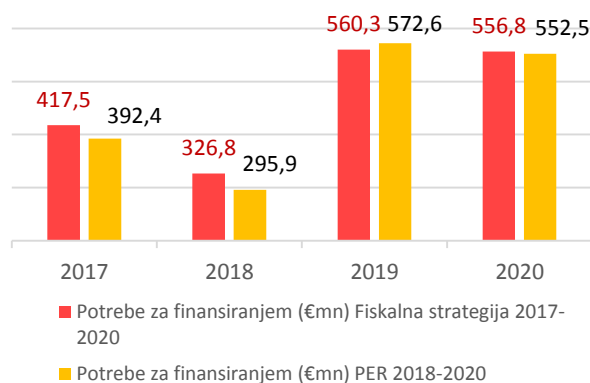
Budžetski rashodi

Javni dug

Potrebe za finansiranjem

KONTAKT

Ministarstvo finansija – Direktorat za državni trezor
 e-mail: katarina.zivkovic@mif.gov.me;
milica.adzic@mif.gov.me;
 tel/fax: +382 20 202-167
 Stanka Dragojevića 2, 81 000 Podgorica, Crna Gora

* PER 2018-2020: Program ekonomskih reformi 2018-2020

** Ukupan javni dug, prema kursu na dan 31.10.2017. godine